

Формування soft-skills у ході підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії

Бочаров Андрій Володимирович¹, Слухенська Руслана Василівна², Логуш Леся Геннадіївна³, Гуліна Лариса Василівна⁴, Стратійчук Наталія Анатоліївна⁵

Опубліковано	Секція	УДК
11.01.2024	Освіта/Педагогіка	37

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10495070>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті висвітлюється роль гнучких навичок у формуванні професійних компетенцій фахівців з фізичної та ерготерапії. Зазначається, що в сучасних освітніх програмах підготовки реабілітологів дещо змінюється баланс фундаментальних знань, умінь та навичок з іншими кластерами фахових компетенцій. Такі реалії в освітніх стратегіях характерні для всіх галузей та спеціальностей, оскільки інформатизація та технологізація сучасного суспільства кардинально змінює фундаментальні принципи освітньої підготовки. Залучення до програм з фізичної та ерготерапії технологічних та цифрових рішень потребує нових компетенцій задля їхньої реалізації на практиці та інформування всіх зацікавлених осіб щодо їхньої ефективності. Гнучкі навички покликані забезпечити світоглядно-ментальний, інформаційно-комунікативний та морально-етичний супровід використання традиційних та інноваційних практик в фізичній та ерготерапії. Виокремлюється роль міждисциплінарності у формуванні полівимірності лікувально-реабілітаційної активності. Лінійний підхід до фізичної терапії, який ґрунтувався переважно на відновленні психо-фізичних сил людини поступово втрачає актуальність. Натомість, актуалізується комплексний підхід щодо розробки цілісної освітньої програми підготовки фахівців ерготерапевтів та фізичних терапевтів, яка поєднуватиме лікувальну, соціальну та ментальну реабілітацію. Перспективами наукових досліджень в контексті застосування гнучких навичок майбутніх фахівців з фізичної та ерготерапії є розвиток синергетичних принципів формування освітніх стратегій з цих аспектів. Soft-skills не є даниною модним трендам чи елементом декларативності освітніх програм, наразі – це практично-орієнтовані навички, які інтегровані до алгоритмів роботи фізичного та ерготерапевта.

¹д. мед. н., доцент кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

²к. пед. н., доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету

³к. пед. н., доцент кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

⁴асистент кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

⁵старший викладач кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Ключові слова: фізична терапія, ерготерапія, гнучкі навички, освітня підготовка, реабілітація, потенціал людини.

Integration of Soft Skills in the Training of Physical and Occupational Therapy Specialists

Annotation. This article explores the pivotal role of flexible skills in shaping the professional competencies of physical and occupational therapy specialists. It emphasizes the evolving balance between foundational knowledge, abilities, and skills in contemporary educational programs for rehabilitators. The transformative impact of modern society's informatization and technology on educational training principles across various branches and specialties is acknowledged.

The integration of technological and digital solutions into physical and occupational therapy programs necessitates the acquisition of new competencies to effectively implement them in practice and communicate their efficacy to stakeholders. Flexible skills play a crucial role in providing support across worldviews, information communication, and ethical considerations when applying both traditional and innovative practices in physical and occupational therapy.

The article underscores the significance of interdisciplinary approaches in shaping the multidimensional nature of treatment and rehabilitation activities. The traditional linear focus on restoring an individual's psycho-physical forces in physical therapy is gradually giving way to a comprehensive approach. This approach involves updating holistic educational programs for the training of occupational therapists and physical therapists, combining aspects of medical, social, and mental rehabilitation.

Future scientific research prospects in the realm of flexible skills application in physical and occupational therapy specialists involve developing synergistic principles to inform educational strategies. Soft skills are portrayed not merely as trends or declarative elements within educational programs; rather, they are portrayed as practical, integrated skills within the work algorithms of physical and occupational therapists.

Keywords: physical therapy, occupational therapy, soft-skills, educational training, rehabilitation, human potential.

Вступ

Постановка проблеми. Підготовка кваліфікованого фахівця з фізичної та ерготерапії потребує чіткої організації навчального, методичного, науково-дослідницького, організаційного вимірів освітніх стратегій. Загальні цілі навчання за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» передбачають: «набуття здатності здійснювати професійну діяльність фізичного терапевта, розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру, які стосуються фізичної терапії» [6]. Таке позиціонування професійної діяльності фізичного терапевта у стандартах освітньої підготовки цих фахівців вказує не лише на орієнтацію медичного спрямування, але й на актуалізацію інноваційно-дослідницької активності.

Варто усвідомлювати, що процес реабілітації в сучасних соціокультурних умовах відзначається стрімкою динамічністю. Окремі елементи реабілітаційної активності змінюються фактично в режимі онлайн, в залежності від факторів, які призвели до порушень функціонування організму та потенціалу науково-медичного кластеру реагувати на них. Гнучкі ж навички потрібні фахівцю не так для безпосереднього впливу на організм пацієнта, а скоріше, як усвідомлення нелінійних підходів, індивідуальної взаємодії, синергетичних принципів самоорганізації тощо.

Фундаментальність медичного кластеру у фізичній терапії та ерготерапії залишається непорушною, проте кардинально змінюються алгоритми індивідуальної роботи на рівні: терапевт-пацієнт, реабілітаційна діяльність-активний супровід. Вказані зміни є нагальними та необхідними, оскільки вони продиктовані особливостями суспільного розвитку. Медична сфера не може бути відокремленою від соціокультурних реалій, тому й науково-педагогічна спільнота актуалізує процес набуття гнучких навичок фізичними та ерготерапевтами задля їхньої професійної адаптації до зовнішніх умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розширення навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності фізичного та ерготерапевта актуалізувалося в сучасному науково-педагогічному дискурсі. Останні 5 років доволі активно впроваджуються інноваційні елементи в науково-дослідний складник галузі фізичної реабілітації. Це, в свою чергу, зумовило появу низки наукових праць, в яких вказуються принципи інновацій в фізичній та ерготерапії та їхню інтеграцію в освітні програми підготовки відповідних фахівців. Зокрема, актуальними питаннями постають:

- соціально-гуманістичні принципи [2] підготовки майбутніх фізичних та ерготерапевтів в контексті посилення ролі суспільного супроводу сфери реабілітації людини та проблеми відновлення індивідуальних сил людини та глобального потенціалу людства;
- розуміння соціальних процесів та напрацювання практично-орієнтованих соціальних навичок [4] при проведенні реабілітаційної активності;
- світоглядно-ментальне розуміння професійної культури в сегменті фізичної терапії та ерготерапії в контексті загальних медичних та соціальних знань та навичок [5];
- досягнення синергії між фундаментальними медичними характеристиками проблеми реабілітації та індивідуальними якостями учасників реабілітаційного процесу [8] (фахівця-реабітолога, пацієнта, осіб супроводу тощо);
- проблема балансу між фундаментальними навичками та гнучкими компетенціями задля уникнення домінування медичного виміру або ж невиправданої актуалізації супутніх елементів (з втратою цілісності процесу відновлення та завдання шкоди пацієнту) [11];
- особливості формування досвіду фізичної реабілітації в контексті соціокультурних викликів, які визначають типи хвороб, ушкоджень та погіршення здоров'я людини [1];
- інноваційно-технологічний кластер активності фізичного та ерготерапевта як реакція на стрімкі процеси інформатизації, технологізації та цифровізації суспільства [9].

Окрема увага в науково-педагогічному дискурсі зосереджена на популяризації професії реабітолога, фізичного та ерготерапевта загалом у суспільстві. Ціє призводить до появи недоброчесних елементів, які не мають нічого спільного з науковою медициною або ж взагалі можуть завдати шкоди людині. Тому, в освітній підготовці виокремлюються виключно фактори, які мають доведені результати ефективності та відповідні дозволи на використання у практичній медицині та реабітології. Це питання в освітній сфері загострюється в тому аспекті, коли під виглядом гнучких навичок маскують неперевірені практики та інструменти для діяльності ерготерапевта.

Важливим для наукового дослідження питання гнучких навичок в професійній підготовці фізичних та ерготерапевтів є використання досвіду окремих країн, зокрема Італії [9] та Індії [10].

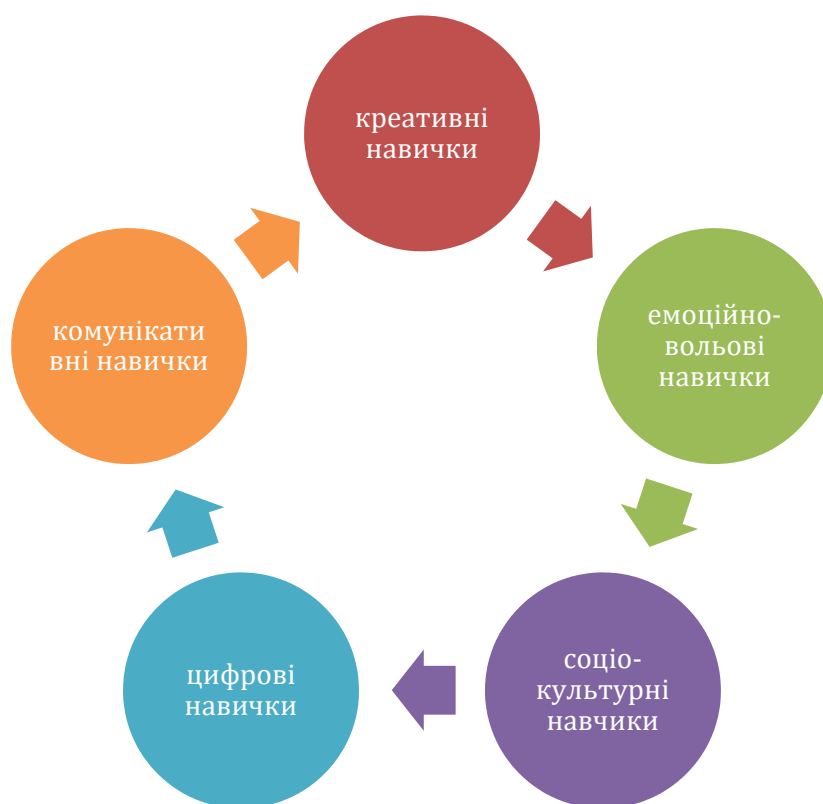
Метою даної статті є висвітлення ролі гнучких навичок у формуванні фахових компетенцій для фізичного та ерготерапевта у закладах вищої освіти. Поряд з фундаментальними медичними та соціальними знаннями, процес реабілітації потребує умінь індивідуального характеру, які об'єднані в кластер гнучких навичок.

Завдання статті полягає у розкритті алгоритмів застосування гнучких навичок у професійній діяльності фізичного та ерготерапевта. Популяризація кластеру soft-skills пов'язана зі збільшенням практичних елементів, які використовуються в процесі реабілітації. Тому постає актуальна потреба у структуруванні навичок індивідуального, технологічного та гуманітарного характеру.

Результати

Суттєве розширення методів реабілітаційної активності сприяє необхідності долучити нові компетенції в процес освітньої підготовки. Традиційний формат орієнтації на медичний кластер поступово втрачає свою пріоритетність. Причина такої трансформації професійної освітньої підготовки фізичних та ерготерапевтів залежить від соціокультурних факторів.

У суспільній свідомості формується переконання, що використання технологічних чи цифрових рішень є більш ефективним. Також популяризуються в суспільстві ідеї міждисциплінарності [12], плюралізму, мультикультурності, що виражається в потребі долучення до фахових компетенцій лікаря-реабітолога чи фізичного терапевта навчків індивідуального підходу до пацієнта. Саме в цьому контексті актуалізуються гнучкі навички, які покликані корелювати медичний, соціальний та індивідуальний виміри фізичної та ерготерапії (див. Фіг. 1).

Фігура 1. Гнучкі навички, актуалізовані в сучасному соціокультурному просторі Джерело: власна розробка авторів

Вказана структуризація гнучких навичок виражає ключові характеристики професійної підготовки фахівця з фізичної та ерготерапії. Соціокультурні навички постають узагальнюючим елементом, який визначає світоглядно-ментальну готовність реабілітолога до надання медичних послуг та використання інноваційних методик задля підвищення ефективності роботи.

Цифрові навички визначають уміння використовувати технологічні та цифрові рішення, які суттєво посилюють реабілітаційний ефект. Для сучасної людини перебування в технологічному та цифровому середовищі є звичним, тому довіра до впровадження подібних методик є високою. Використання фізичним чи ерготерапевтом інноваційних технологій в професійній діяльності є фактично обов'язковим елементом його діяльності.

Комунікативні навички актуалізуються при реалізації безпосередньої професійної діяльності. Налагодження професійного, індивідуального спілкування з пацієнтом та усіма стейкхолдерами реабілітаційної активності є запорукою оптимізації проведених заходів.

Креативні навички визначають здатність фізичного та ерготерапевта працювати за принципами гнучкості та динамічності, постійно вдосконалюючи наявні алгоритми роботи, коректувати процес реабілітації для покращення показників сили та здоров'я пацієнта.

Емоційно-вольові навички забезпечують ментальний супровід професійної активності фахівця реабілітолога. Моральна стійкість, дотримання етичних норм, використання психологічних практик – все це створює гармонійний простір, в якому реалізація суто медичних заходів реалізується з вищою ефективністю.

Гнучкі навички орієнтовані не на суто медичне спрямування активності фізичного та ерготерапевта. Проте, варто розглянути й інші кластери реабілітаційної активності (див. Таб. 1).

Таблиця 1

Різноманітність реабілітаційної активності фізичного та ерготерапевта, яка забезпечується гнучкими навичками

Гнучкі навички	Соціокультурний вимір впливу на професійні компетенції
соціокультурні	Формування стійкості до перманентних змін соціокультурного простору, який впливає на: <ul style="list-style-type: none"> – характер ушкоджень; – специфіку хвороб; – формат реабілітації; – доступність реабілітаційної активності; – сприйняття суспільною свідомістю потреби в ефективній реабілітації; – соціальний статус лікаря, фізичного та ерготерапевта [1]; – подолання стереотипів щодо ерготерапії як відносно нового сегменту медичної та реабілітаційної діяльності.
індивідуальні	Формування індивідуальних якостей фізичного терапевта та ерготерапевта в сегменті цілісної медичної структури:

	<ul style="list-style-type: none"> - використання нелінійних форм організації професійної діяльності; - ініціативність у виборі тактики лікування та реабілітації; - стійкість в очікуванні позитивної динаміки; - здатність вносити корективи в існуючий алгоритм допомоги [5]; - використання власного досвіду (як лікаря так і пацієнта) в ході співпраці з пацієнтом [7]; - орієнтація на ефективність та результативність реабілітації (а не домінування фундаментальних принципів процесу відновлення).
морально-світоглядні	<p>Формування ментального виміру цілісності фізичної та ерготерапії з медичною сферою та усвідомлення специфіки цих галузей знань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чітке дотримання нормативно-правових аспектів професійної діяльності; - дотримання гуманістичних принципів в роботі [4]; - врахування морально-етичних аспектів при проведенні реабілітаційного процесу; - набуття світоглядних переконань щодо специфіки роботи фізичного та ерготерапевта (у порівнянні з загальною лікарською практикою) [11]; - самоорганізаційні виміри лікарської та інноваційної пізнавально-дослідної активності [2]; - актуалізація мультикультурних принципів роботи для підвищення рівня доступності, мобільності та динамічності реабілітаційної діяльності.

Джерело: власна розробка авторів

Будь-яка сфера діяльності вимагає формування професійної культури, яка постає своєрідною парадигмою, що забезпечує цілісність професії [3]. Професійна культура вимагає структурованості професійних компетенцій. Це, в свою чергу, забезпечує можливість практичної роботи за будь-яких (навіть несприятливих умов). Гнучкі навички виконують певну регулятивну функцію, забезпечуючи динамічність професійної культури фізичного та ерготерапевта [8].

Висновки

Отже, гнучкі навички є актуальними для сучасної системи підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії, оскільки вони формують баланс між фундаментальними медичними знаннями та інноваційними елементами супроводу реабілітаційної

діяльності. Використання індивідуальних, соціокультурних, морально-етичних вимірів в професії реабілітолога дозволяє суттєво підвищити ефективність процесу відновлення сил та здоров'я пацієнта. Фізична та ерготерапія керуються принципами міждисциплінарності, тому активно долучають до своєї парадигми креативні та цифрові навички, які відповідають викликам глобального світу в питанні тотальної технологізації всіх сфер.

Перспективним напрямом досліджень значимості гнучких навичок для професійної діяльності фізичного та ерготерапевта є кореляція формату реабілітаційного процесу в контексті потенціалу лікаря та прагнення пацієнта оптимізувати відновлення сил та здоров'я.

Список використаних джерел

1. Андреева О., Подоляка П. Формування соціальних навичок майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту, фізичної терапії та ерготерапії. *Rehabilitation and Recreation*, 2022. № 10. С. 10–16. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2022.10.1>
2. Бріжата І. Інноваційно-технологічне забезпечення підготовки майбутніх фізичних терапевтів у рамках проекту ЄС ЕРАЗМУС+. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 2019. № 41. С. 105–111. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2019-3-41-105-113>
3. Грицай Н. Особливості формування професійної культури майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Revistă științifică progresivă*, 2020. № 3. С. 9–12. <https://doi.org/10.46591/PSJM.2020.0301.0002>
4. Когут І., Матвеев С., Маринич В., Гончаренко Є. Концептуальні положення реалізації соціально-гуманістичних засад адаптивної фізичної культури в українському освітньому просторі. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 2020. № 2, С. 130–142. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2020.2.130-142>
5. Кукса Н., Карпенко Ю. Практико-орієнтоване навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі підготовки до професійної діяльності. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 2022. № 1. С. 49–56. [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(101\)2022.264938](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(101)2022.264938)
6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» 5.09.2022. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/09/06/227.Fizychna.terapiya.erhoterapiya.Ma-histr-791-05.09.2022.pdf>
7. Степанова Г., Білик Л. Досвід підготовки фахівців із фізичної терапії та ерготерапії в Черкаській медичній академії. *Baltijapublishing*, 2023. С. 262–276. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-325-5-1>
8. Andreieva, O., Hrytsai, N., Shykula, R., & Kravchenko, L. (2021). Professional culture formation of future specialists in physical therapy and ergotherapy at higher education institutions. *Journal of Physical Education and Sport*, 21, 2908–2914. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.s5386>
9. Continisio, G., Serra, N., Guillari, A., Simeone, S., Lucchese, R., Gargiulo, G., Toscano, S., Capo, M., Capuano, A., Sarracino, F., Esposito, M., & Rea, T. (2021). Evaluation of Soft Skills among Italian Healthcare Rehabilitators: A Cross Sectional Study. *Journal of Public Health Research*, 10(3). <https://doi.org/10.4081/jphr.2021.2002>
10. Dixit, A., Madan, M., & Goswami, S. (2021). Difficulties experienced by occupational therapists and physical therapists at the beginning of their careers in India – a cross-sectional study. *International journal of multidisciplinary educational research*, 10(8), 86–97. <http://ijmer.in.doi./2021/10.08.13>

11. Lafleur, A., Gagné, M., Paquin, V., & Michaud-Couture, C. (2019). How to Convince Clinicians that 'Soft' Skills Save Lives? Practical Tips to Use Clinical Studies to Teach Physicians' Roles. *MedEdPublish*, 8(119). <https://doi.org/10.15694/mep.2019.000119.1>
12. Trotter, S., & Dunnivan-Mitchell, S. (2019). Simulation Enhances Soft Skills Among Inter-Professionals Participating in an International Service-Learning Experience to a Resource-Limited Country. *MedEdPublish*, 8(24). <https://doi.org/10.15694/mep.2019.000024.1>